

PUHE KARL MARXIN HAUDALLA

Maaliskuun 14., neljänestä vailla kolme iltapäivällä, lakkasi ajattelemasta suurin aikamme ajattelijoista. Kun palasimme huoneeseen, jonne hän oli jäänyt tuskin kahdeksi minuutiksi yksin, huomasimme hänen nukahtaneen rauhallisesti nojatuoliinsa — mutta iäksi.

Tämän miehen kuolema on arvaamaton menetys Euroopan ja Amerikan taistelevalle proletariaatille, historiatieteelle. Aukko, jonka tämän jättiläisen poistuminen on jättänyt, on tuntuva varsin pian.

Niin kuin Darwin keksi orgaanisen luonnon kehityslain, niin myös Marx keksi ihmiskunnan historian kehityslain: tosiasian, joka siihen asti oli ollut ideologisten kerrostumien peitossa, nimittäin sen yksinkertaisen tosiasian, että ihmisten täytyy ennen kaikkea syödä, juoda, asua ja pukeutua, ennen kuin he voivat harrastaa politiikkaa, tiedettä, taidetta, uskontoa jne.; että siis välittömien aineellisten elämävälineiden tuotanto ja siten kansan tai ajanjakson kulloinenkin taloudellinen kehitysaste muodostaa sen perustan, jolla ovat kehittyneet kyseisten ihmisten valtiolaitokset, oikeuskäsitteet, taide ja jopa uskonnollisetkin käsitykset ja jonka tulee sen vuoksi olla lähtökohdana niitä selitettäessäkin eikä päinvastoin, kuten tähän saakka on tapahtunut.

Enemmänkin. Myös nykyisen kapitalistisen tuotantotavan ja sen luoman porvarillisen yhteiskunnan erikoinen liikunnan laki on Marxin keksimä. Lisäarvon löytäminen toi tähänkin selvyyttä, kun taas kaikki aikaisemmat, yhtä hyvin porvarillisten taloustieteilijäin kuin sosialististen arvostelijainkin tutkimukset olivat olleet hapuilua pimeässä.

Kahden tuollaisen keksinnön luulisi riittävän elämäntyöksi. Onnellinen olisi jo sekin, joka onnistuisi tekemään yhdenkin sellaisen. Mutta Marx teki itsenäisiä keksintöjä kaikilla niillä aloilla, joita hän tutki — yksinpä matematiikankin alalla — ja vaikka näitä aloja oli sängen paljon, hän ei kosketellut mitään niistä pintapuolisesti.

Sellainen oli tämä tieteen mies. Mutta tämä ei ollut vielä läheskään tärkein puoli tässä miehessä. Tiede oli Marxille historian liikkeellepaneva, vallankumouksellinen voima. Niin vilpittömästi kuin hän saattoikin iloita jossakin teoreettisessa tieteessä tehdystä uudesta keksinnöstä, jonka käytännöllisestä soveltamisesta ei kenties ollut vielä aavistustakaan, niin hänen ilonsa oli ylimmillään, kun kyseessä oli keksintö, joka vaikutti heti kumouksellisesti teollisuuteen, historialliseen kehitykseen yleensä. Niinpä hän seurasi tarkasti sähköalan keksintöjen kehitystä ja viime aikoina vielä Marcel Deprez'n tutkimuksia.

Marx oli näet ennen kaikkea kumousmies. Hänen varsinaisena elämäntutkimuksenaan oli myötävaikuttaa tavalla tai toisella kapitalistisen yhteiskunnan ja sen luomien valtiolaitosten kumoamiseen, edistää nykyajan proletariaatin vapauttamista, proletariaatin, jolle hän ensimmäisenä oli antanut tietoisuuden sen asemasta ja tarpeista, tietoisuuden sen vapauttamisen ehdoista. Taistelu oli hänen elementtinsä. Ja vain harvat ovat taistelleet niin intomielisesti, niin sitkeästi, niin menestyksellisesti kuin hän. Ensimmäinen »Rheinische Zeitung» 1842⁴⁶, Pariisin »Vorwärts!» 1844⁴⁵, »Brüsseler Deutsche Zeitung»⁶¹ 1847, »Neue Rheinische Zeitung» 1848—49*, »New York Tribune»⁶⁸ 1852—61 ja lisäksi lukuisat taistelukirjaset, toiminta Pariisin, Brysselin ja Lontoon yhdistyksissä, kunnes lopulta syntyi kaiken kruununa suuri Kansainvälinen Työväenliitto — tämä oli todella saavutus, josta sen aikaansaaja olisi saattanut olla ylpeä, vaikkei olisikaan tehnyt mitään muuta.

Ja juuri siksi Marx oli aikansa vihatuin ja parjatuin mies. Niin monarkkiset kuin tasavaltaisetkin hallitukset karkottivat hänet maasta. Niin taantumukselliset kuin ääridemokraattisetkin porvarit parjasivat kilvan häntä. Kaiken tämän hän pyyhkäisi sivuun kuin hämähäkinseitin, kiinnittämättä siihen huomiota ja vastasi vain äärimmäisen tarpeen vaatiessa. Ja hän kuoli miehenä, jota rakastivat, kunnioittavat ja surevat miljoonat vallankumoukselliset työtoverit kaikkialla Euroopassa ja Amerikassa, Siperian vuorikaivoksista alkaen aina Kaliforniaa myöten, ja voin empimättä sanoa, että hänellä oli ehkä paljonkin vastustajia, mutta tuskinpa ainoatakaan henkilökohtaista vihamiestä.

Hänen nimensä ja hänen elämäntyönsä on elävä kautta vuosikatojen!

Puheen F. Engels piti Highgaten hautausmaalla 17. maaliskuuta 1883 englannin kielellä

*Julkaistaan
lehdessä tekstin mukaan*

Julkaistu saksan kielellä lehdessä »Der Sozialdemokrat» № 13, 22. maaliskuuta 1883

Suomennos saksasta

* Ks. tätä osaa, ss. 148—155. *Toim.*